

Planety

GUSTAV HOLST, op. 32
PLANETY (The Planets)
pro velký orchestr
SYMFONICKÝ ORCHESTR B. B. C.
Ženský sbor B. B. C.*
Řídí Sir MALCOLM SARGENT

/ Nahrávky His Master's Voice, v licenci The Gramophone Co. Ltd. /

Ani dnes, v době rozvíjející se kosmonautiky, astronomie a přírodních věd vůbec nelze říci, že existuje dost hudebních skladeb s přírodovědeckou či aspoň s astronomickou tematikou. Proto asi překvapí, že již v roce 1916 existovala celá symfonická báseň, zabývající se všemi tehdy známými planetami sluneční soustavy. O dva roky dříve ji začal komponovat anglický hudební skladatel, po předcích z otcovy strany švédského původu, Gustav Holst (1874–1934). Tehdy jeho skladba natolik předběhla dobu, že nadlouho zůstala nepochopena. Tak se stalo, že Holst je mnohem známější svými početnými operními díly než svými Planetami, které až po téměř padesáti letech částečného zapomenutí opět vynesl na denní světlo Leopold Stokowski. Od té doby se Holstovy Planety hrají stále častěji a na gramofonových deskách se vyskytují již v několika vydáních.

Jde o impresionisticky pojatou symfonickou báseň, jejíž jednotlivé části nesou názvy všech tehdy známých planet sluneční soustavy. Každá planeta je navíc charakterizována určitým epitetem, prozrazujícím, že Holst těžil více z tematiky astrologické než astronomické.

První část, věnovaná planetě Mars, začíná brutálně rytmickým motivem, volajícím do boje. Ani zbývající dvě témata nenechávají posluchače ani chvíli na pochybách, že starořecký bůh Ares, jehož latinská verze jména dala Zemi nejbližší planetě jméno, byl bohem války a válečného štěstí.

Zcela jiný obsah má část věnovaná druhé nejbližší planetě, Venuši. Začíná motivem sólové trubky, k níž se pak zvolna přidávají flétny a hoboje. Později i harfy, celesta a zvonková hra vhodně podmalovávající klidnou, mírumilovnou atmosféru nositelky míru. To ještě Holst nevěděl, že skutečná planeta Venuše je ve skutečnosti všim jiným, jen ne mírumilovnou Jitřenkou a Večernicí. Povrchová teplota kolem pěti set stupňů Celsia a atmosférický tlak přes sto

1. Mars, posel války (Mars, the Bringer of War)
2. Venuše, poslice míru (Venus, the Bringer of Peace)
3. Merkur, okřídlený posel (Mercury, the Winged Messenger)
4. Jupiter, posel veselosti (Jupiter, the Bringer of Jollity)
5. Saturn, posel dávnověku (Saturn, the Bringer of Old Age)
6. Uran, mág (Uranus, the Magician)
7. Neptun, mystik (Neptune, the Mystic) °

atmosfér – tato nečekaná překvapení zjištěná moderními meziplanetárními sondami mají za následek, že povrch „mírumilovné“ Venuše se daleko více podobá horoucímu pecku.

Naproti tomu část, věnovaná Merкуру, který je nejrychlejší ze všech planet, je plně ve shodě s našimi znalostmi této Slunci nejbližší planety. Než se nadějeme, Holstův Merkur končí, takže při prvním poslechu si sotva povšíme toho, že celý orchestr je rozdělen do dvou částí, z nichž každá hraje v jiném rytmu a v jiné tónině. Navíc obě tóniny nemají ani jeden společný tón. Přesto tato část vyznívá jako rozkošná miniatura, popisující malou, ale rychlou planetu, nesoucí jméno starověkého boha, jenž mívá na starost rychlá poselství a obchodní podnikání.

Jupiter jakožto největší planeta si zaslouží odpovídající zhudebnění. Snad v žádné jiné Holstově Planetě se nesetkáme s takovým bohatstvím motivů, částečně převzatých i z anglické lidové tvorby. Následující Saturn – nositel dlouhého věku – je naproti tomu vážný a vrcholí dvěma motivy, docela podle vzoru moderní tape-music, když předtím Holst v posluchači vzbudil sugestivní dojem přibližování této veliké planety.

Uran-kouzelník by se měl spíše nazývat Holst-kouzelník. Pozornému posluchači totiž neujdou „kouzla“, která skladatel vytváří ve snaze popsat tuto vzdálenou planetu. Konečně přichází na řadu Neptun-mystik, závěr a do jisté míry i vyvrcholení celé symfonické básně. Pro Holsta byl Neptun nejvzdálenější planetou, protože poslední planeta Pluto byla objevena až mnohem později. Neobvyklým složením orchestru, hlubokým tónem varhan, flumenými harfami a nakonec i brumendo zpívajícím ženským sborem za staženou oponou se Holst snaží vytvořit opravdovou „hudbu sfér“, plnou nečekaných obrátů a hudebních nápadů.

JIRÍ MRAZEK

© Dr. JIRÍ MRAZEK, CSc 1974 – COVER © ALÉNA VESELÁ 1974

33 $\frac{1}{3}$

stereo 1 10 1445